

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІСТОРИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН ТА
ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ**

**XI ВСЕУКРАЇНСЬКА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА
ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЯ**

**«ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ СИСТЕМИ
МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН ТА СВІТОВОГО
ПОЛІТИЧНОГО ПРОЦЕСУ»**

28 травня 2021 р.

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

МАРІУПОЛЬ – 2021

УДК 327(063)

Тенденції розвитку сучасної системи міжнародних відносин та світового політичного процесу : збірник матеріалів XI Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції (28 травня 2021 р.) / Під заг. ред. М. В. Трофименка. — Маріуполь : МДУ, 2021. — 218 с.

Редакційна колегія:

М. В. Трофименко, ректор МДУ, к.політ.н., професор кафедри МВ та ЗП; **К. В. Балабанов**, д.політ.н., професор кафедри МВ та ЗП, радник ректора МДУ; **В. Ф. Лисак**, декан історичного факультету, д.і.н., професор; **О. В. Новакова**, д.політ.н., професор кафедри політичних наук Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова; **Н. П. Пашина**, д.політ.н., професор кафедри МВ та ЗП; **І. М. Грідіна**, д.і.н., професор кафедри МВ та ЗП; **К. А. Трима**, к.політ.н., старший науковий співробітник відділу взаємодії університетів та суспільства Інституту вищої освіти Національної академії педагогічних наук України; **О. Л. Гільченко**, к.політ.н., завідувач кафедри МВ та ЗП; **М. В. Булик**, к.політ.н., доцент кафедри МВ та ЗП; **О. В. Горлова**, старший лаборант кафедри МВ та ЗП.

Затверджено на засіданні кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики (протокол № 15 від 16.06.2021).

Рекомендовано до друку вченою радою історичного факультету Маріупольського державного університету (протокол № 10 від 16.06.2021).

участь у діяльності ООН, зокрема, проведенні миротворчих операцій під її егідою.

Поряд з тенденціями поглиблення співпраці між державами регіону слід зазначити й наявність проблем у двосторонніх відносинах, пов'язаних із територіальними проблемами, а також відмінністю підходів до розв'язання міжнародних політичних проблем. У першу чергу, це стосується оцінки ролі США у регіоні, а також проблеми політичного врегулювання у Венесуелі.

Таким чином, у XXI ст. країни Центральної Америки поступово виходять з сутінок світової політики, що зумовлено геополітичним становищем регіоном та зростанням боротьби провідних держав світу за вплив у регіоні.

Список використаних джерел

1. The Biden Plan to Build Security and Prosperity in Partnership with the People of Central America. URL: <https://joebiden.com/centralamerica/> (дата звернення: 25.05.2021).

УДК 327(1-021.13)

ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА РЕСПУБЛІКИ ПАРАГВАЙ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Гаврилова Н.,

к.і.н., доцент кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики МДУ

Константинова Ю.,

к.і.н., доцент кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики МДУ

На початку XXI століття з приходом до влади у більшості країн регіону Латинської Америки та Карибського Басейну (ЛАКБ) політичних сил, які презентували лівий спектр політичних рухів почався, так званий, «лівий дрейф» що закінчився повних крахом, запропонованої ними моделі розвитку. За підсумками електорального циклу 2014-2018 років в умовах глибокої соціально-політичної та економічної

кризи, що охопила значну частину країн континенту до влади прийшли праві сили та почався процес «правого дрейфу». На цьому фоні прискорився процес поляризації політичних сил як на національному, так і регіональному рівнях.

Ці процеси не могли не відбитися на розвитку латиноамериканської системи міжнародних відносин та на зовнішній політиці держав що її реалізують. Одночасно регіон опинився під впливом тих негативних процесів та викликів які характеризують сьогоденну ситуацію у світі.

В контексті ситуації що складається країни континенту мають корегувати свою зовнішню та внутрішню політику адаптуючи її до нових викликів. Парагвай сьогодні представляє унікальне явище, на тлі оточуючих його країн, які знаходяться у глибокій стадії кризи або рецесії, демонструючи високу динаміку економічного зростання, політичну стабільність, послідовність та ефективність зовнішньої політики. Це дозволило експертам говорити про «феномен Парагваю» [5]. Зовнішня політика Парагваю є результатом взаємодії цілого комплексу факторів, що діють на глобальному, регіональному, національному рівнях, а також пов'язаних з особливостями економічного, соціального, політичного, соціокультурного та історичного розвитку країни.

Серед них, як свідчить аналіз, особливу значимість мав та має фактор, пов'язаний з геополітичним становищем цієї держави. За географічними поняттями, маленька країна з населенням трохи більше 7 млн. осіб та площею 406 752 км. кв. Країна не має виходу до моря, затиснута між двома країнами гігантами – Бразилією та Аргентиною, що завжди суперничали між собою за регіональне лідерство, фактично мала відігравати роль буферу [15]. Її політика відносно цих країн довгий час нагадувала «маятник», який хитався то в один то в інший бік в залежності від політичних сил що знаходились при владі. Це продовжувалося аж до вступу Парагваю до МЕРКОСУР, членом якої стали і обидві держави, що поклало кінець їх відкритому «суперництву». Відлуння цього багаторічного протистояння проявляються і сьогодні, що не може не враховувати керівництво Парагваю, будуючи зовнішньополітичні вектори своєї країни.

Важливим фактором геополітичного характеру є процеси глобалізації, наслідком якого став прихід на континент позарегіональних гравців Китаю, Росії, Індії, ЄС та їх жорстка боротьба за вплив з США, відносини з якими для Парагваю завжди мали особливе значення. Починаючи з другої половини ХХ століття, країна практично перебувала під політичним протекторатом США, які і визначали її зовнішньополітичний курс [10, с.38]. Ослаблення позицій США у регіоні у ХХІ столітті, перетворення Китаю у домінуючий фактор у системі міжнародних відносин [7] об'єктивно вимагали від керівництва Парагваю корегувати свою зовнішню політику в контексті нової розстановки сил.

Географічне положення Парагваю, обумовило наявність складно доступних територій, що знаходяться на стику кордонів трьох країн Аргентини, Бразилії та Парагваю, мова йде, про сумно відоме «Трьохкордоння», що є проблемою не тільки для Парагваю але й для усього регіону. При диктатурі А. Стресснера та його прямому потуранні тут сформувався так званий «трикутник торгівлі». Де відбувався реекспорт предметів розкошів, а також контрабанда інших товарів, що приносила до казни диктатора значний дохід. Не дивлячись на заходи що проводились після його повалення «трикутник торгівлі» продовжує функціонувати і тепер. Так, за даними Центру аналізу та розвитку економіки Парагваю у 1990 – 2015 рр. реекспорт забезпечував від 5 до 33 % ВВП країни [14]. До ХХІ століттю регіон став центром відмивання грошей, торгівлі наркотиками та зброєю [4].

Зовнішня політика держави базується на соціально-економічному, політичному, соціально-гуманітарному, ресурсному та військовому потенціалах держави. Рівень розвитку кожного з яких впливає на процес формування як внутрішньої так і зовнішньої політики країни. Особливе значення при виборі зовнішньополітичного курсу має соціально-економічна ситуація всередині країни. У ХХІ століття Парагвай прийшов як одна з найбільш відсталих країн регіону, де основу економіки складало сільське господарство з архаїчним характером виробництва, при якому більша частина землі – 80% зосереджувалась у 1 % населення. Проблема безземелля селян є головною соціально-економічною проблемою країни, яка у свою чергу

призводила до політичної нестабільності, провокуючи самозахоплення селянами землі, та сутичок з владою. На початку XXI століття Парагвай як і його сусіди вступив у період глибокої економічної кризи, який сприяв зростанню соціальної напруги, втраті впливу традиційних партій. Результатом цих процесів стала перемога лівої опозиції на виборах у 2008 році на чолі з Фернандо Луго, єпископом, що представляв інтереси одного з самих бідних регіонів країни. Він здійснив ряд заходів, що були спрямовані на корекцію моделі розвитку країни, змінив внутрішню та зовнішню політику, поклавши в їх основу жорсткий прагматизм та економічну вигоду.

Після 2008 року країна перетворюється на країну з економікою що динамічно розвивається. Динаміка зростання економіки Парагваю дала можливість говорити про «парагвайський феномен», «парагвайське диво». Економічна ситуація в країні особливо дивувала на тлі кризи стагнації та рецесії характерних для економік більшості країн регіону, що найбільш яскраво проявився у її сусідів – Бразилії та Аргентини [12]. Темпи зростання ВВП до 2013 року склали 14%, потім спостерігається спад пов'язаний з загальною кризою у регіоні, а з 2019 року знову відбувається зростання до 4,5% [11].

Факторами успіху стали три складові індустріалізація країни, що здійснювалась за напрямком диверсифікації виробництв, частка аграрного сектору скоротилася до 19% з 35%, експортна експансія та раціональна фіскальна політика [11]. Країна сьогодні займає 6 місце у світі за експортом сої та соєвого сиропу, м'яса, поставляє на світовий ринок бавовну, золото, електроенергію, загальний об'єм експорту у 2018 році склав 9,04 млрд. дол. [3]. Основними напрямками є Аргентина, Бразилія, Чилі, Росія, США. За 2013-2018 рр. експортний потенціал країни зріс на 50% [11]. Одночасно країна збільшила і імпорт. Де головну роль, за даними на 2018 рік, відіграють Китай – 28%, Бразилія – 22%, Аргентина – 10%, США – 8% [3]. Загальний об'єм імпорту дорівнює 13,3 млрд. дол. Звідси одна з проблем – це дефіцит торговельного сальдо, понад 5 млрд. дол., що об'єктивно ставить перед країною та її зовнішньою політикою завдання

пошу нових ринків збуту, розширення експортного потенціалу.

Зростання економіки призвело до підвищення рівня життя населення. Так, якщо ВВП на душу населення на початку століття складав 2000 дол., то у 2019 – 5920 дол., мінімальна заробітна платня склала 350 дол. [11].

Зовнішня політика країни в багато чому визначається цілями та завданнями, які вирішує її внутрішня політика, тією внутрішньополітичною ситуацією яка складається у країні, а також конкретно тими інститутами які її формують та характером механізмів та інструментів її реалізації. У контексті цієї взаємодії Парагвай можна віднести до держави з суперпрезидентською формою правління при багатопартійній системі. Сучасні інститути тут співіснують з неформальними практиками патерналізму та клієнтелізму [9].

Парагвай країна з яскраво вираженим бекграундом, політична система якої продовжує залежати від попереднього досвіду політичного розвитку. Це в першу чергу пояснюється, існуванням протягом довгого часу, в умовах жорсткої диктатури генерала А. Стресснера (1956-1989 рр.) та влади військових, що тривала 39 років, тільки у 1993 році президентом країни стало цивільна особа. До початку XXI століття внутрішньополітична ситуація в країні характеризувалася нестабільністю, країна пережила у цей період декілька потрясінь у 1996, 1999 роках глибокі політичні кризи, що були пов'язані зі спробами захоплення влади і у 1995 році фінансова криза. Парадоксом політичної системи Парагваю є ситуація, коли у одній з найбідніших країн, практично відсутній лівий рух, політичні сили що представляють ліві погляди вкрай слабкі та не популярні. Боротьбу за владу ведуть дві праві партії, які були створені ще наприкінці XIX століття. Це права націонал-республіканська асоціація Колорадо —(Asociación Nacional Republicana — Partido Colorado, ANR-PC), яка домінує та Справжня ліберальна радикальна партія (Partido Liberal Radical Auténtico, PLRA).

Геополітичні зміни на континенті у XXI столітті, пов'язані передусім з початком «лівого дрейфу», в результаті якого у 14 країнах Латинської Америки до влади прийшли

ліві сили, вплинули і на ситуацію у Парагваї. 20 квітня 2008 року на загальних виборах тут переміг кандидат від лівого опозиційного блоку Ф Луго, перервавши знаходження при владі партії Колорадо. У зовнішній політиці новий президент сприяв активізації участі країни у інтеграційних процесах, вирішенні територіальних суперечок, широкому діалозі з країнами лівої орієнтації [6, с.5].

У 2012 році Ф. Луго був відсторонений від влади у результаті імпічменту. Більшість країн Латинської Америки розцінили це як державний переворот, використавши санкції, призупинили членство Парагваю у МЕРКОСУР, УНАСУР та низці інших інтеграційних структур. В результаті країна стала ізгоєм у латиноамериканській системі міжнародних відносин. Оцінюючи відставку Луго, експерти вважають її закономірною, бо на той момент його залишив цілий ряд політичних сил, що входили до альянсу, який привів його до влади.

На виборах 2013 року знову перемогла партія Колорадо на чолі з Орасіо Картесом [5]. В своїй передвиборчій програмі Картес обіцяв забезпечити економічне зростання, провести аграрну реформу, залучити в країну іноземні інвестиції, виправити минулі помилки, та вести непримиренну боротьбу з основним злом у країні – корупцією та бідністю, диверсифікувати зовнішню політику країни, вивести її з міжнародної ізоляції, будувати її на основі прагматизму та реалізму [16]. Йому вдалося швидко подолати наслідки імпічменту Ф. Луго, країна виходить з ізоляції, з 2013 по 2018 роки було відкрито 22 нові ринки збуту на 50% збільшивши експортний потенціал.

У 2018 році його наступником став однопартієць Маріо Абдо Бенітес, ярий антикомуніст, він активно залучився до розв'язання кризи у Венесуелі на боці опозиції. В той же час він продовжив співпрацю з Кубою, збільшивши поставки продовольства. В основі його зовнішньої політики лежить економічний прагматизм, прагнення вивести країну з регіонального рівня зовнішньополітичних зв'язків на глобальний, за рахунок пошуку нових партнерів для торгівельно-економічного співробітництва у інших регіонах світу, особливо у Азії. Це створює сприятливі умови для вирішення соціально-економічних проблем всередині країни.

В свою чергу політична стабільність дозволяє підвищувати рівень довіри в очах потенційних інвесторів. Новий лідер країни чітко сформулював завдання іміджу країни, брендом якої є «країна з ідеальною економікою» та «Парагвай – країна миротворець».

Особливістю розвитку сучасної системи міжнародних відносин є інтенсивний процес її милітаризації, ігнорування норм міжнародного права. У цих умовах фактор сили знову стає домінуючим інструментом у світовій політиці, тому, особливого значення набуває наявність військового потенціалу та його якісні характеристики. В цьому відношенні Парагвай різко виділяється на тлі світових тенденцій процесу милітаризації, маючи саму маленьку армію на континенті та саме застаріле озброєння, що відноситься до часів першої та другої світових воєн [2]. Армія Парагваю потребує кардинальної модернізації, яка не можлива без залучення інших країн, зокрема для постачання сучасного озброєння. Сьогодні для зовнішньої політики Парагваю це є одним з пріоритетних напрямків.

Всі вищевказані фактори та характер їх взаємодії є визначальними зовнішньої політики Парагваю сьогодні. У контексті їх дискурсів відбувається процес формування зовнішньополітичного курсу країни, та визначаються її концепти, вводяться додаткові цінності та виміри зовнішньополітичним подіям. Формується загальний зовнішньополітичний дискурс, доктринальною основою якого є концепція «периферійного реалізму». Її засновником є Карлос Ескудо, що у своїй роботі адоптував ідеї «структурного реалізму» до проблем третього світу [13]. Запропонований ним підхід розглядає міжнародну систему з позиції слабкої держави, що знаходиться на периферії. Для такого підходу характерний поділ всіх держав на три групи: це держави, що створюють правила, держави що підкоряються цим правилам, та держави ізгої, тобто периферійні держави. Їх роль надто важлива у створенні формальних правил, але вони не відіграють ніякої ролі при створенні неписаних правил та законів, вони не здійснюють суттєвий вплив на інтереси великих держав. За оцінками експертів ця концепція – це спроба поставити теорію міжнародних відносин на службу громадянину, а не

державі [8]. Концепція периферійного реалізму вирівнює національні інтереси з індивідуальними інтересами громадян, що полягають у турботі про свою безпеку та підвищенні свого добробуту. Отже, не потрібно конфліктувати з більш сильною державою, бо це призводить до необхідності витрат, тягар яких ляже на громадян [1].

Таким чином, характеризуючи основні засади зовнішньої політики Парагваю, ми виділили ряд факторів що суттєво впливають на її формування. В контексті геополітики можна виділити два яскраво виражені центри залежності Парагваю у визначенні орієнтирів своєї зовнішньої політики. Це – сильні геополітичні гравці Бразилія та Аргентина та США, відносин з якими завжди відігравали для країни вирішальну роль, як гаранта її економічної та політичної стабільності.

Наявність такого складного регіону, як Трьохкордоння, вимагає не тільки корекції внутрішньої політики, але й розглядати його як загрозу безпеці всього регіону, забезпечення якої потребує спільних зусиль всіх зацікавлених сторін.

Успішний розвиток економіки та рівень її потенціалу, який демонструє Парагвай останнє десятиліття, відкриває не тільки можливості, але й об'єктивно вимагає проведення динамічної та активної зовнішньої політики спрямованої на створення сприятливих умов для її подальшого розвитку. В даному контексті пріоритетом має стати пошук нових ринків збуту, нарощування об'ємів експорту з ціллю скорочення дефіциту торгового балансу та забезпечення позитивного сальдо.

Недовге перебування при владі лівих сил на чолі з Ф. Луго, сприяло диверсифікації зовнішньої політики, побудові її на засадах економічного прагматизму. Правим, на чолі з Картесом, достатньо швидко вдалося подолати негативні наслідки пов'язані з імпичментом президента Ф. Луго, не тільки вийти з міжнародної ізоляції, але й розширити зовнішньополітичні контакти за рахунок укріплення зв'язків з поза регіональними партнерами. Його наступник Абдо Бенітес продовжує курс спрямований на інтеграцію країни у глобальну інноваційну економіку,

розширення зовнішньоекономічних і політичних зв'язків за межами як регіону так і всередині нього.

У дискурсі концепту периферійного реалізму, в зовнішньополітичну доктрину Парагваю органічно вбудовується основний принцип – «низького профілю», коли країна орієнтується при прийнятті рішень з глобальних міжнародних проблем на офіційні підходи що вже проголошені міжнародними або регіональними структурами. У поєднанні з принципом жорсткого прагматизму прихильність міжнародному праву, відмова від використання сили у вирішенні міжнародних проблем, її адаптація до завдань, що витікають з особливостей Парагваю як країни з яскраво вираженою експортноорієнтованою економікою (87 місце у світі) ця доктрина дозволяє реалізовувати зовнішньополітичний курс країни з високим ступенем ефективності.

Список використаних джерел

1. Влияние американской идеологии на российское сообщество международных URL: <https://nk.org.ua/geopolitika/vliyanie-amerikanskoy-ideologii-na-rossiyskoe-soobshchestvo-mejdunarodnikov-44685> (дата звернення: 30.01.2020).
2. Вооруженные силы Парагвая URL: https://pochta-polevaya.ru/militaryanalytics/database_bc/a84357.html.
3. Экспорт из Парагвая URL: <https://trendeconomy.ru/data/h2/Paraguay/TOTAL> (дата звернення: 30.01.2020).
4. Коновалова К. А. Угрозы «трехграничья» в истории Парагвая. *Латинская Америка*. 2016. №1. С.68-77.
5. Кудеярова Н. Возвращение в фарватер привычной политики. *Латинская Америка*. 2013. №10. С.4-22.
6. Кудеярова Н.Ю. Выборы в Парагвае еще один левый поворот. *Латинская Америка*. 2008. №7. С.4-19.
7. Лавут А.А. Новый этап развития Китайско-латиноамериканских отношений. *Латинская Америка*. 2018. №12. С.59-73.

8. Мартыненко Т. Теория «периферийного реализма» Карлоса Эскуде URL: <http://konservatizm.org/konservatizm/geopolitika/010312081336.xhtml> (дата звернения: 30.01.2020).
9. Политические системы и политические культуры стран Латинской Америки. URL: <https://infourok.ru/politicheskie-sistemi-i-politicheskie-kulturi-stran-latinskoj-ameriki-2906694.html> (дата звернения: 30.01.2020).
10. Хейвец Л. С., Коновалова К. А. Парагвай в современных международных отношениях. *Латинская Америка*. 2018 №11. С.35 – 45.
11. Черкашин В. Парагвайское здравомыслие: уроки роста экономики «сердца Америки» URL: <https://biz.liga.net/ekonomika/all/opinion/paragvayskoe-zdravomyslie-uroki-rosta-ekonomiki-serdtsa-ameriki> (дата звернения: 30.01.2020).
12. Яковлев П. Экономика Латинской Америки в эпицентре «идеального шторма» URL: http://www.perspektivy.info/oykumena/amerika/ekonomika_latinskoj_ameriki_v_epicentre_idealnogo_shtorma_2016-08-01.htm (дата звернения: 30.01.2020);
13. Escude C. Foreign policy theory in menem's Argentina. University Press of Florida, 1997. – 232p.
14. Informe de comercio exterior 2015-2016. – Observatorio de Economia Nacional, 2016. URL:: <http://www.cadep.org.py/uploads/2016/02/Informe-Especial-Comercio-Exterior2015-ADAPTADO.pdf> (accessed 10.06.2018).
15. Lercana C.M. Politica exterior, percepcioner de seguridad y amenaza de Paraguay. – Persepciones de amenaza y politicas de defense en America Latina. Santiago de Chile: FLACSO-Seda Chile: CEEA, 1993. p. 251-257.
16. Zacarías Irún reconoce triunfo de Cartes URL: <https://www.ultimahora.com/zacarias-irun-reconoce-triunfo-cartes-n583923.html> (accessed 30.01.2020).